

Monitoring integraal duurzame stallen

Peildatum 1 januari 2015

G.F.V. van der Peet, R.W. van der Meer, H.B. van der Veen, H. Docters van Leeuwen en S.R.M. van Wageningen-Lucardie

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN **UR**

Monitoring integraal duurzame stallen

Peildatum 1 januari 2015

G.F.V. van der Peet¹

R.W. van der Meer²

H.B. van der Veen²

H. Docters van Leeuwen³

S.R.M. van Wageningen-Lucardie³

1 Wageningen UR Livestock Research

2 LEI Wageningen UR

3 SMK

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen UR Livestock Research, in opdracht van en gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken.

Wageningen UR Livestock Research

Wageningen, mei 2015

Livestock Research Rapport 865

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN UR

G.F.V. van der Peet, R.W. van der Meer, H.B. van der Veen, H. Docters van Leeuwen, S.R.M. van Wageningen-Lucardie, 2015. *Monitoring integraal duurzame stallen; Peildatum 1 januari 2015*. Wageningen, Wageningen UR (University & Research centre) Livestock Research, Livestock Research Rapport 865. 29 blz.

Samenvatting

De overheid ambieert een integraal duurzame veehouderij in 2023. Hiervoor zijn jaarlijks hoger wordende doelen gesteld. Voor eind 2014 (peildatum 1 januari 2015) noemt het Ministerie als ambitie dat minimaal 10% van de rundvee-, varkens- en pluimveestallen integraal duurzaam is. Deze studie laat zien dat op 1 januari 2015 in Nederland 11,3 % van alle stallen integraal duurzaam is; 32,1 % voor pluimvee, 21,7 % voor varkens en 6,3 % voor melkvee.

De varkens- en pluimveehouderij hebben daarmee de doelstelling van 10% integraal duurzame stallen ruimschoots bereikt.

Summary

The Government aspires to an integral sustainable farming in 2023. There are yearly increasing goals. The ambitions of the Government is that at January 1, 2014 a minimum of 10% of the cattle, pig and poultry houses are integrally sustainable. The number of integrally sustainable houses is monitored annually. The percentage of houses that are integrally sustainable at January 1, 2015 is on average 11.3%; 6.3% for cattle, 21.7% for pigs and 32.1% for poultry. With these percentages integrally sustainable animal houses the Ministry of Economic Affairs has reached its target of 10% for January 1, 2015 for poultry and pigs.

© 2015 Wageningen UR Livestock Research, Postbus 338, 6700 AH Wageningen, T 0317 483953, E info.livestockresearch@wur.nl, www.wageningenUR.nl/livestockresearch. Livestock Research is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

Livestock Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever of auteur.

De certificering volgens ISO 9001 door DNV onderstreept ons kwaliteitsniveau. Op als onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Animal Sciences Group van toepassing. Deze zijn gedeponneerd bij de Arrondissementsrechtbank Zwolle.

Inhoud

	Voorwoord	5
	Samenvatting	7
	Summary	9
1	Inleiding	11
2	Materiaal en methoden	12
	2.1 Inleiding	12
	2.2 Totaal aantal stallen	12
	2.3 Integraal duurzame stallen	13
	2.3.1 Stallen op biologische veehouderijbedrijven	13
	2.3.2 Stallen die voldoen aan de Maatlat Duurzame veehouderij	13
	2.3.3 Milieukeur stallen	14
	2.3.4 Stallen die voldoen aan de criteria van de investeringsregeling Integraal Duurzame Stallen en Houderij systemen	14
	2.3.5 Stallen die voldoen aan het Beter Leven Kenmerk	15
	2.3.6 Stallen die voldoen aan Keten Duurzaam Varkensvlees (KDV)	15
	2.4 Ontdubbeling van stallen	15
	2.5 Aantal dierplaatsen	15
	2.5.1 Aantal dierplaatsen totaal	16
	2.5.2 Aantal dierplaatsen biologisch	16
3	Resultaten	17
	3.1 Aandeel integraal duurzame stallen	17
	3.2 Ontwikkelingen in de afgelopen jaren	19
	3.3 Aandeel integraal duurzame dierplaatsen	21
	3.4 Ontwikkelingen komende jaren	22
	3.4.1 Schatting van het totaal aantal stallen	22
	3.4.2 Biologische stallen	22
	3.4.3 Maatlat Duurzame Veehouderij	22
	3.4.4 Milieukeur	23
	3.4.5 Investeringsregeling Integraal duurzame Stallen en Houderij systemen (RLS)	23
	3.4.6 Beter Leven kenmerk	23
	3.4.7 KDV	23
4	Conclusies	24
	Bijlage 1 Geactualiseerd aandeel integraal duurzame stallen per 1 januari 2014	25

Voorwoord

In het werkprogramma van de Nota Dierenwelzijn (2007) is aangekondigd dat het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een monitoringsinstrument zal opstellen waarmee jaarlijks de voortgang van de realisatie van integraal duurzame stallen kan worden gevolgd.

Het ministerie heeft Wageningen UR gevraagd jaarlijks het aandeel integraal duurzame stallen te monitoren met de volgende uitgangspunten. Integraal duurzame stallen zijn gedefinieerd als stal- en houderijsystemen waarin verschillende duurzaamheidskenmerken in onderlinge samenhang zijn verbeterd ten opzichte van de regulier toegepaste stallen of systemen. Het gaat om stallen en houderijsystemen die het dierenwelzijn extra verbeteren door het toepassen van maatregelen die verder gaan dan de wettelijke welzijnsnormen en die daarnaast tenminste voldoen aan andere maatschappelijke randvoorwaarden en wettelijke eisen voor milieu, diergezondheid en arbeidsomstandigheden én economisch haalbaar zijn.

De nulmeting met peildatum 1 januari 2009 is in 2010 uitgevoerd. Dit rapport is de zevende meting, met peildatum 1 januari 2015.

Het project is uitgevoerd door Wageningen UR Livestock Research in samenwerking met LEI Wageningen UR en SMK.

Dr. M.C.Th. Scholten
Directeur ASG

Samenvatting

Het ministerie van Economische Zaken hanteert sinds 2007 een ambitie duurzame stallen. Deze ambitie past binnen het beleid van het ministerie op het gebied van duurzame veehouderij en dierenwelzijn. Vanaf 2009 wordt deze ambitie jaarlijks gemonitord.

In de begroting van het ministerie van Economische Zaken van 2014 is als streefwaarde voor het aandeel integraal duurzame stallen voor eind 2014 een percentage van 10% vastgelegd. Het gaat om het percentage van het totaal in dat jaar in gebruik zijnde stallen voor rundvee, varkens- en pluimveehouderij.

Het ministerie heeft Wageningen UR gevraagd het aandeel integraal duurzame stallen te monitoren met de volgende uitgangspunten. Integraal duurzame stallen zijn gedefinieerd als stal- en houderijsystemen waarin verschillende duurzaamheidskenmerken in onderlinge samenhang zijn verbeterd ten opzichte van de regulier toegepaste stallen of systemen. Het gaat om stallen en houderijsystemen die het dierenwelzijn extra verbeteren door het toepassen van maatregelen die verder gaan dan de wettelijke welzijnsnormen en die daarnaast tenminste voldoen aan andere maatschappelijke randvoorwaarden en wettelijke eisen voor milieu, diergezondheid en arbeidsomstandigheden én economisch haalbaar zijn.

De monitor is gebaseerd op stallen en houderijsystemen waarbij integrale duurzaamheid met een certificaat of een subsidiebeschikking is geborgd. De monitor is uitgewerkt voor de sectoren rundvee-, varkens- en pluimveehouderij. De monitor wordt jaarlijks geactualiseerd. In deze rapportage is ook een schatting gemaakt van het aantal dierplaatsen dat integraal duurzaam is.

De resultaten van de monitor laten zien dat er op 1 januari 2015 in Nederland ongeveer 81.000 stallen met rundvee, varkens en/of pluimvee zijn. Het aandeel gerealiseerde integraal duurzame stallen bedraagt in totaal 11,3%. Dit percentage loopt uiteen van 6,3% in de rundveehouderij tot 21,7% in de varkenshouderij en 32,1% in de pluimveehouderij. Er blijkt een gestage toename in het aandeel integraal duurzame stallen die vooral voortkomt uit de bouw van stallen die voldoen aan de criteria uit de Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV). Met een realisatie van integraal duurzame stallen op 1 januari 2015 van 32,1% bij pluimvee en 21,7% bij varkens is de doelstelling van 10% integraal duurzame stallen voor die diersoorten in 2014 gehaald. Voor de rundveehouderij is met 6,3% integraal duurzame stallen dit percentage niet gehaald. In absolute aantallen groeit het aantal integraal duurzame rundveestallen de laatste 2 jaar overigens harder dan de andere diercategorieën.

Het aandeel in aanbouw zijnde integraal duurzame stallen ten opzichte van het totaal aantal stallen ligt voor peildatum 1 januari 2015 op 0,9%. In 2012, 2013 en 2014 lag dit percentage van het aandeel in aanbouw zijnde stallen resp. 1,7%, 1,7% en 1,4%. Als de in aanbouw zijnde stallen allemaal worden gerealiseerd, is het aandeel integraal duurzame stallen 12,2%; 6,9% voor rundvee, 23,2% voor varkens en 35,0% voor pluimvee. De groei over de afgelopen monitoringsperiode en de in voorbereiding zijnde integraal duurzame stallen laten perspectief zien voor een verdere toename van het aandeel duurzame stallen.

Op basis van dierplaatsen blijkt dat 15,9% van het rundvee, 36,3% van de varkens en 35,0% van het pluimvee integraal duurzaam gehouden wordt. Het aandeel dieren gehuisvest in duurzame stallen ligt voor rundvee en varkens duidelijk hoger dan het aandeel integraal duurzame stallen.

Summary

The Ministry of Economic Affairs since 2007 uses an ambition on sustainable animal housing. This ambition fits within the policy of the Department in the field of sustainable farming and animal welfare. From 2009 onwards, this ambition is monitored annually.

In 2014 the Ministry of Economic Affairs set the target for the share of integrally sustainable stables for the end of 2014 at a rate of 10%.

The Ministry has asked Wageningen UR to monitor the share of animal houses that is integrally sustainable. Integrally sustainable animal houses are defined as housing and management systems in which different aspects of sustainability are improved in an integrated way, compared to standard housing and management systems. The focus is on housing and management systems that improve animal welfare by applying measures that exceed legal animal welfare requirements and that also at least meet standards of other societal and legal conditions on environment, animal health and working conditions and are economically feasible. Only housing and management systems with an approved sustainability certificate are taken into account. The monitor deals with cattle, pigs and poultry housing separately.

The results of the monitor show that on January 1st 2015, there were about 81.000 houses for cattle, pigs or poultry. The percentage of houses that are integrally sustainable is for all species together 11.3%; 6.3% for cattle, 21.7% for pigs and 32.1% for poultry. With this percentages integrally sustainable animal houses the Ministry has reached its target of 10.0% in 2014 for pigs and poultry. The number of integrally sustainable animal houses under construction is about 0.9% of the total number of animal houses. When these houses are realized, the percentage integrally sustainable animal houses across species will be 12.2%; 6.9% for cattle, 23.2% for pigs and 35.0% for poultry. The increase in houses that are integrally sustainable and the number of these houses in preparation show a perspective for the coming years.

In this report estimates of the share of animal places in integrally sustainable housed are given. On the basis of animal places it shows that 15.9%, 36.3%, 35.0% cattle, pigs and poultry are integrally sustainable housed. The share of animals housed in sustainable stables for cattle and pigs is clearly higher than the proportion of integrally sustainable stables.

1 Inleiding

Het ministerie van Economische Zaken hanteert sinds 2007 een ambitie duurzame stallen. Deze ambitie past binnen het beleid van het ministerie op het gebied van duurzame veehouderij en dierenwelzijn. Vanaf 2009 wordt deze ambitie jaarlijks gemonitord.

De streefwaarde bij deze ambitie duurzame stallen stijgt ieder jaar. In de begroting van het ministerie van Economische Zaken van 2013 is als streefwaarde voor het aandeel integraal duurzame stallen voor eind 2014 een percentage van 10% vastgelegd. De ambitie voor eind 2015 bedraagt 12 %. Het gaat om het percentage van het totaal in dat jaar in gebruik zijnde stallen.

Onder integraal duurzame stallen wordt verstaan stal- en houderijsystemen waarin verschillende duurzaamheidskenmerken in onderlinge samenhang zijn verbeterd ten opzichte van de regulier toegepaste stallen of systemen. Het gaat om stallen en houderijsystemen die het dierenwelzijn extra verbeteren door het toepassen van maatregelen die verder gaan dan de wettelijke welzijnsnormen en die daarnaast tenminste voldoen aan andere maatschappelijke randvoorwaarden en wettelijke eisen voor milieu, diergezondheid en arbeidsomstandigheden én economisch haalbaar zijn.

Uitgangspunten monitor

Het ministerie van Economische Zaken heeft Wageningen UR gevraagd om de monitoring van integraal duurzame stallen te realiseren met als uitgangspunten:

- De hierboven genoemde omschrijving van integraal duurzame stallen en houderijsystemen.
- Het percentage integraal duurzame stallen jaarlijks te presenteren, te beginnen in maart 2009 met 1 januari 2009 als peildatum.
- Weergegeven voor de sectoren:
 - rundveehouderij (melkvee, vleeskalveren en vleesvee)
 - varkenshouderij (zeugen, gespeende biggen, vleesvarkens en dekberen)
 - pluimveehouderij (ouderdieren, opfokleghennen, leghennen, vleeskuikens en overig (vleeskalkoenen en eenden))
- Een flexibel monitoringsinstrumentarium te ontwikkelen waarbij het voor 2009 ontwikkelde instrumentarium ook de 'stal van morgen' in volgende jaren registreert.
- Het zoveel mogelijk uitsluiten van dubbeltellingen en de garantie dat er gebruik gemaakt wordt van betrouwbare datasets. Dit betekent datasets van certificerende instellingen en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Beleidsdoelstellingen

In de LNV en later EZ begroting waren de volgende doelstellingen opgenomen: eind 2009 moest minimaal 1,2% van de stallen integraal duurzaam zijn, eind 2010 2,8%, eind 2011 minimaal 5%, eind 2012 6 %, eind 2013 8 % en eind 2014 10%. Voor eind 2015 bedraagt het streefpercentage 12%. Het gaat hierbij om percentages van het totaal in dat jaar in gebruik zijnde stallen.

Doelstelling monitoring

De doelstelling van deze monitor duurzame stallen is sinds de vorige monitoring drieledig: de prognose van het aandeel duurzame stallen 2014, een update van het aandeel duurzame stallen in 2013 en een berekening van het aantal duurzame dierplaatsen in 2014. Het aantal duurzame dierplaatsen is uitgesplitst naar de drie sectoren rundvee, varkens en pluimvee.

2 Materiaal en methoden

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de gebruikte data en gehanteerde methoden. Hierbij wordt onder andere ingegaan op de gebruikte databronnen, de peildatum (1 januari 2015) en het voorkomen van dubbeltellingen van integraal duurzame stallen. Paragraaf 2.2 beschrijft de methodiek waarmee het totaal aantal stallen is bepaald. In paragraaf 2.3 wordt de methodiek, waarmee het aantal stallen in de afzonderlijke categorieën integraal duurzame stallen wordt bepaald, toegelicht en paragraaf 2.4 beschrijft de vaststelling van het aantal dierplaatsen en paragraaf 2.5 de ontubbeling van stallen.

De monitoring is gebaseerd op de categorieën Biologisch, Maatlat Duurzame Veehouderij, Milieukeur, Investeringsregeling RLS, Keten Duurzaam Varkensvlees en Beter Lever kenmerk. Het Beter Leven Kenmerk is sinds 2011 op de markt en KDV sinds 2013; beide zijn in de monitoring van 2013 voor het eerst meegenomen.

2.2 Totaal aantal stallen

Op basis van het Bedrijveninformatienet van LEI Wageningen UR (Informatienet) is een inschatting gemaakt van het aantal stallen dat op landbouwbedrijven aanwezig is. Het gaat dan zowel om stallen in eigendom als gehuurde stallen. Stallen die niet voor het houden van dieren worden gebruikt (maar bijvoorbeeld voor opslag), worden niet meegeteld.

Het Informatienet omvat een steekproef van bedrijven uit de Landbouwtelling die binnen een vastgesteld kader vallen. Sinds 2010 wordt de SO (Standaardopbrengst) gebruikt als economische norm voor het vaststellen van de omvang en het type van land- en tuinbouwbedrijven. De SO is gebaseerd op de gestandaardiseerde opbrengst van een gewas of diersoort. Bij de gestandaardiseerde opbrengsten is uitgegaan van gegevens van meerdere jaren, zodat de invloed van incidenteel hoge of lage opbrengsten en prijzen wordt beperkt. De weergegeven aantallen stallen hebben alleen betrekking op bedrijven groter dan 25.000 SO. Het werven van de bedrijven voor deelname aan het Informatienet verloopt volgens een steekproefplan dat jaarlijks wordt opgesteld. Het vaststellen van de steekproef vindt zodanig plaats dat uiteindelijk met een zo gering mogelijk aantal steekproefbedrijven per bedrijfstype en per grootteklasse betrouwbare resultaten kunnen worden gepresenteerd.

Op basis van het Informatienet 2013 is een inschatting gemaakt van het gemiddelde aantal stallen (uitgesplitst naar melkvee-, vleesrundvee-, vleespluimvee-, legpluimvee-, vleesvarkens- en fokvarkensstallen dat aanwezig is per bedrijfstype en per grootteklasse). Door het gemiddelde aantal stallen van een bepaalde grootteklasse binnen een bedrijfstype te vermenigvuldigen met het aantal landbouwtellingsbedrijven van de Landbouwtelling 2014 dat in die betreffende groep valt, wordt een inschatting gemaakt van het aantal stallen in die klasse. Door deze gegevens te sommeren is een inschatting gemaakt van het totale aantal stallen. De Landbouwtelling 2014 is ingevuld in mei 2014 en is daarom een indicatie voor het totaal aantal stallen op de peildatum 1 januari 2015.

Een afzonderlijke berekening vindt plaats voor de groep andere pluimveebedrijven (onder andere vleeskalkoenen en -eenden). Doordat van deze groep bedrijven te weinig steekproefbedrijven zijn om de hierboven beschreven methodiek toe te passen is er voor gekozen om vanaf monitoringsjaar 2012 een andere methode te hanteren. Op basis van de steekproefbedrijven is de relatie tussen de bedrijfsomvang in SO en het aantal stallen geschat met behulp van een regressie analyse. Vervolgens is deze informatie gebruikt om voor elk individueel landbouwtellingsbedrijf binnen deze groep een inschatting van het aantal pluimveestallen te maken. Deze informatie is vervolgens gebruikt om het totale aantal pluimveestallen in te schatten.

2.3 Integraal duurzame stallen

In deze monitor worden de volgende categorieën integraal duurzame stallen onderscheiden:

1. Stallen op biologische veehouderijbedrijven
2. Stallen die voldoen aan de Maatlat Duurzame Veehouderij
3. Stallen die voldoen aan Milieukeur
4. Stallen die voldoen aan de voorwaarden van de Investeringsregeling Integraal Duurzame Stallen

Voorts zijn nieuw vanaf peildatum 1 januari 2014 ook opgenomen:

5. Stallen die voldoen aan het Beter Leven Kenmerk
6. Stallen die voldoen aan Keten Duurzaam Varkensvlees, KDV

2.3.1 Stallen op biologische veehouderijbedrijven

Deze stallen zijn gecertificeerd door de Stichting SKAL. Omdat SKAL de informatie alleen op bedrijfsniveau beschikbaar heeft en geen informatie heeft over het aantal stallen, is op basis van het Informatienet 2013 en de Landbouwtelling 2014 een schatting gemaakt van het aantal biologische stallen (met uitzondering van de melkveehouderij waar wel informatie over stallen op biologische bedrijven bekend is). Daarbij is verondersteld dat het gemiddeld aantal stallen per grootteklasse binnen een bedrijfstype voor biologische en gangbare bedrijven vergelijkbaar is.

2.3.2 Stallen die voldoen aan de Maatlat Duurzame veehouderij

De Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV) definieert duurzamere stallen in de veehouderij. Stallen die voldoen aan de criteria van de MDV komen in aanmerking voor fiscale regelingen (Milieu Investeringsaftrek (MIA) en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil). In de MDV zijn bovenwettelijke maatregelen opgenomen voor de thema's ammoniak en dierenwelzijn. In 2009 zijn daar de criteria diergezondheid en energie bijgekomen. Vanaf 2011 zijn ook criteria voor fijnstof en de inpassing van de stal in de omgeving opgenomen. Vanaf 2014 is een maatlat toegevoegd met criteria voor brandveiligheid. Om in aanmerking te komen voor de MIA- en/of Vamil-regeling moet een bedrijf punten behalen op alle thema's. Voor de maatlat is een minimum aantal punten bepaald en voor de overige punten (de 'vrije ruimte') kan de ondernemer zelf kiezen hoe ze behaald worden. Jaarlijks wordt geëvalueerd of de criteria van de MDV kunnen worden aangevuld met innovaties en/of het ambitieniveau kan worden aangescherpt.

In eerste instantie is de MDV ontwikkeld voor pluimvee en varkens. In 2008 is de MDV uitgebreid met criteria voor melkveestallen en in het voorjaar van 2010 met criteria voor vleeskalverstallen. Vanaf 2011 kunnen er ook eenden- en kalkoenenstallen via MDV voor de MIA- en Vamil-regelingen in aanmerking komen. In 2012 is de MDV uitgebreid met konijnenstallen. Deze worden niet meegenomen in deze monitoring. Vanaf 2014 kunnen ook MDV- melkgeiten- (deze worden niet in de monitoring meegenomen) en vleesveestallen via de MIA- en Vamil-regeling worden gestimuleerd. De in aanbouw zijnde vleesveestallen worden bij Rundvee meegenomen.

De Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft bij de eerste monitoring een overzicht aangeleverd van MDV-stallen die in 2007 voor de MIA-/Vamil regeling zijn aangemeld. Deze stallen zijn in 2009 gerealiseerd. Sinds de ijkdatum 1 januari 2008 levert SMK (Stichting Milieukeur) op basis van informatie van certificatie-instellingen het aantal gecertificeerde MDV-stallen aan. MDV-stallen worden gecertificeerd door geaccrediteerde certificatie-instellingen. De gevolgde werkwijze is dat eerst het stalontwerp gecertificeerd wordt op basis van documenten (bouwplannen, offertes/aanbestedingen). Vervolgens moet binnen twee jaar de stal gebouwd zijn en ontvangt de ondernemer het stalcertificaat als de stal aan de eisen voldoet. Een deel van de afgegeven MDV-certificaten betreft stallen die nog in de fase van het ontwerpcertificaat verkeren en dus nog in aanbouw zijn. Dat wordt in de resultaten van de monitoring gespecificeerd.

2.3.3 Milieukeur stallen

Er zijn op 1 januari 2015 onder Milieukeur voor dierlijke producten vooral varkensbedrijven gecertificeerd en daarnaast enkele leghennenbedrijven (Rondeel) en een vleeskuikenbedrijf. Bij de criteria voor dierlijke producten met Milieukeur ligt de nadruk op bovenwettelijke criteria voor milieu, dierenwelzijn en voeders. Voor deze onderwerpen zijn basiseisen opgesteld waaraan Milieukeurproducten moeten voldoen en is een keuzemaatlat opgesteld waarop punten behaald moeten worden. Daarnaast moet het bedrijf aan vigerende wet- en regelgeving voldoen en werken volgens één van de standaard kwaliteitssystemen in de sector (bijv. IKB, KAT). Bij de basismilieueisen ligt de nadruk op reductie van de emissie van stikstof, fosfaat en ammoniak en een reductie van het energiegebruik. Op de milieumaatlat kunnen punten behaald worden voor betere prestaties op emissie en energiegebruik en bijvoorbeeld voor duurzaamheidsmaatregelen bij de mestopslag.

De basiseisen bij dierenwelzijn omvatten zowel welzijns- als gezondheidseisen. Voorbeelden zijn eisen aan de huisvesting, het management en een maximale norm voor uitval en slachtafwijkingen. Bij varkens is sinds 2010 een castratieverbod als verplichte eis in de Milieukeurcriteria opgenomen. De keuzemaatlat voor dierenwelzijn en -gezondheid bevat verdergaande criteria voor huisvesting (bijv. meer leefruimte, aanvullend verrijkingmateriaal), management (bijv. geen ingrepen en kennis van de veehouder over mens-dierinteractie) en productie, zoals minder slachtafwijkingen dan de Milieukeurnorm.

Milieukeur wordt gecertificeerd door daartoe geaccrediteerde certificatie-instellingen. SMK heeft op basis van informatie van certificatie-instellingen het aantal stallen bepaald waarin op 1 januari 2015 volgens Milieukeurcriteria worden geproduceerd. Stallen waarin volgens Milieukeurcriteria wordt geproduceerd kunnen ook voldoen aan andere certificaten (MDV, RLS, KDV en/of Beter Leven). Deze stallen zijn zo mogelijk ont dubbeld bij de totaaltellingen.

2.3.4 Stallen die voldoen aan de criteria van de investeringsregeling Integraal Duurzame Stallen en Houderij systemen

De investeringsregeling Integraal Duurzame Stallen en Houderij systemen (onderdeel van de Regeling EZ-subsidies (RLS)) en regeling onder artikel 68 zijn bestemd voor de nieuwbouw van of aanpassing tot integraal duurzame stallen op voorloperbedrijven in de melkveehouderij, pluimveehouderij en varkenshouderij. Bij deze regeling ligt de nadruk op het realiseren van bovenwettelijke dierenwelzijnsmaatregelen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan milieu, diergezondheid en arbeidsomstandigheden.

Deze regeling is voor het eerst opengesteld in 2008 voor varkens-, melkvee- en pluimveestallen. Vanaf 2009 is de regeling opengesteld voor melkvee, vleesvee, kalveren, varkens, schapen, geiten, konijnen en pluimvee (inclusief eenden en kalkoenen). De schapen, geiten en konijnen worden in de monitoring niet meegenomen. De ondernemer dient het plan in bij RVO waar een onafhankelijke beoordelingscommissie de aanvraag beoordeelt. Ook in 2014 werd de regeling weer enkele malen opengesteld.

2.3.5 Stallen die voldoen aan het Beter Leven Kenmerk

Het Beter Leven Kenmerk is ontwikkeld door de Dierenbescherming met de doelstelling om diervriendelijke producten te ondersteunen. Het richt zich minder op de feitelijke stallen en meer op houderij. Het Beter Leven Kenmerk is beschikbaar voor eieren, vleeskuikens, varkensvlees, rundvlees en kalfsvlees. Het Beter Leven Kenmerk kent drie niveaus: één, twee of drie sterren, waarbij meer sterren inhoudt dat er meer rekening gehouden is met dierenwelzijn. De kwaliteitseisen voor dierenwelzijn zijn in afspraken met de producenten vastgelegd. De controle van het keurmerk wordt door een onafhankelijke certificatie instelling uitgevoerd. Het aantal Beter Leven Kenmerk (BLK) varkensstallen is berekend op basis van het aantal BLK bedrijven vermenigvuldigd met het gemiddeld aantal Milieukeurstallen per bedrijf. Voor pluimvee en runderen is het aantal BLK stallen berekend op basis van het landelijk gemiddeld aantal stallen per bedrijf.

2.3.6 Stallen die voldoen aan Keten Duurzaam Varkensvlees (KDV)

De Stichting Keten Duurzaam Varkensvlees is een samenwerkingsverband tussen Nederlandse varkensboeren, slachterijen, grossiers, slaggers, vleeswarenproducenten, retailbedrijven en cateraars. Het richt zich op duurzamer vlees en meer concreet gezonde dieren, energieneutrale varkenshouderij, een beter leven voor de varkens (dierenwelzijn) en de smaak. Naast deze productkenmerken speelt communicatie een belangrijke rol in de missie van KDV. De communicatie is gericht op het bewustzijn van de consument over de duurzame keuzes die hij kan maken en de smaak van varkensvlees. De certificatie wordt uitgevoerd door het certificatiebureau CgD. Stallen waarin volgens KDV wordt geproduceerd kunnen ook voldoen aan het MDV-certificaat en/of Beter Leven. Bij de totaaltellingen zijn de dubbel getelde stallen eruit gehaald. Het aantal KDV varkenstallen is gebaseerd op het aantal KDV bedrijven vermenigvuldigd met het gemiddeld aantal Milieukeurstallen per bedrijf.

2.4 Ontdubbeling van stallen

Binnen de ruwe data kunnen stallen dubbel geteld worden als zij in meerdere categorieën vallen (zoals MDV, KDV, Beter Leven en RLS). Deze dubbeltellingen zijn voor zover mogelijk eruit gehaald. In tabel 1 zijn voor de verschillende categorieën (biologisch, MDV, Milieukeur, RLS, Beter Leven en KDV) de totale aantallen stallen weergegeven. Vervolgens is in een aparte rij het aantal dubbeltellingen aangegeven.

Voor Beter Leven is alleen het aantal bedrijven bekend en is het aantal stallen geëxtrapoleerd op basis van het gemiddeld aantal duurzame stallen per bedrijf bij Milieukeur en KDV. Doordat dit jaar meer gegevens bekend waren van Beter Leven pluimveebedrijven is het aantal dubbeltellingen met MDV en RLS Beter Leven flink groter (van 5 naar 57 dubbelingen). Dit veroorzaakt enige aftopping van de groei van het aantal duurzame stallen en dierplaatsen bij pluimvee. Bij het ontdubbelen is er vanuit gegaan dat stallen van biologische bedrijven niet dubbelen met MDV, Milieukeur, KDV, Beter Leven en RLS, omdat de biologisch landbouw gebruik maakt van eigen codes binnen de fiscale en subsidieregelingen.

2.5 Aantal dierplaatsen

Vanaf peildatum 1 januari 2014 is gestart met het in beeld brengen van het aantal dierplaatsen in de integraal duurzame stallen. Uitgangspunt hiervoor is de landbouwtelling. Deze werkt met dierplaatsen die gekoppeld worden aan duurzame stallen. Voor de jaren dat de landbouwtelling de dierplaatsen niet heeft geïnventariseerd is dit geëxtrapoleerd. Er zijn voor dierplaatsen geen totalen berekend aangezien het niet zinvol is om de dierplaatsen van pluimvee, varkens en rundvee bij elkaar op te tellen.

2.5.1 Aantal dierplaatsen totaal

Het totaal aantal dierplaatsen is bepaald op basis van de Landbouwtelling 2014. In de Landbouwtelling wordt niet jaarlijks het aantal dierplaatsen voor alle categorieën opgevraagd. Van pluimvee is het aantal dierplaatsen wel vastgelegd in Landbouwtelling 2014. Voor varkens en rundvee is het aantal dierplaatsen in 2014 berekend door het aantal dieren in landbouwtelling 2014 te delen door de gemiddelde bezettingsgraad in 2012, het meest recente jaar met vastgelegde dierplaatsen. In tegenstelling tot het aantal stallen, is voor het bepalen van het aantal dierplaatsen geen gebruik gemaakt van het BIN. De definities van het aantal dierplaatsen wijkt daarvoor te veel af van de definities die in de verschillende certificatieschema's gebruikt worden. Het gaat er dan vooral om of de dierplaatsen inclusief of exclusief jongvee zijn.

Het aantal dierplaatsen is vastgesteld op basis van de landbouwtelling. Zowel het aantal dierplaatsen als het aantal gehouden dieren betreft een momentopname. Waarbij het aantal dieren meer zal schommelen over het jaar dan het aantal dierplaatsen. Daarom zal het aantal dierplaatsen afwijken van het aantal dieren.

2.5.2 Aantal dierplaatsen biologisch

Voor het aantal biologische dierplaatsen (en stallen) is ook gebruik gemaakt van de Landbouwtelling 2014. Als een bedrijf geregistreerd staat bij SKAL, zijn alle dierplaatsen biologisch verondersteld. Dit is een lichte overschatting, omdat de registratie bij SKAL betrekking kan hebben op de plantaardige tak of slechts een deel van de dieren. Ook bedrijven in omschakeling zijn meegenomen. Dit is echter de best beschikbare informatie. Het aantal dierplaatsen van vleeseenden is niet bekend, daar wordt het aantal bepaald op basis van het aantal dieren met een leegstand van 20% (vergelijkbaar met vleeskalkoenen). De vleeseenden vormen een kleine groep binnen de pluimveehouderij.

3 Resultaten

3.1 Aandeel integraal duurzame stallen

Op 1 januari 2015 waren er ruim 81.000 rundvee, varkens- en pluimveestallen in Nederland. Op basis van de gehanteerde uitgangspunten waren op 1 januari 2015 11,3% integraal duurzame stallen gerealiseerd. Er bestaan echter verschillen tussen sectoren: het percentage integraal duurzame stallen bedraagt 6,3% in de rundveehouderij, 21,7% in de varkenshouderij en 32,1% in de pluimveehouderij. In de rundveehouderij dragen vooral de biologische veehouderijstallen en stallen van de Maatlat Duurzame Veehouderij en Beter Leven hieraan bij. In de varkenshouderij en pluimveehouderij draagt de Maatlat Duurzame Veehouderij het meest bij. Voor alle drie onderzochte sectoren is dit aandeel toegenomen. Met een percentage van 11,3% is de ambitie van 10% ruimschoots gehaald.

Het aandeel in voorbereiding zijnde integraal duurzame stallen bedraagt circa 0,9% van het totaal aantal stallen. Als deze stallen allemaal worden gerealiseerd, bedraagt het aandeel integraal duurzame stallen 12,2%.

Tabel 1

Aandeel integraal duurzame stallen per 1 januari 2015

	Pluimvee	Varkens	Rundvee	Totaal
Totaal aantal stallen	5.407	17.203	58.728	81.338
Waarvan integraal duurzaam				
• Biologisch	277	302	1.188	1.767
• Maatlat Duurzame Veehouderij	837	1.784	1.123	3.744
• Milieukeur (incl. MDV)	5	339	0	344
• RLS	178	78	395	651
• Beter Leven	497	709	1.047	2.254
• KDV	0	759	0	759
• Dubbeltellingen	-57	-236	-53	-346
Totaal aantal gerealiseerde integraal duurzame stallen	1.737	3.735	3.700	9.173
Procentueel	32,1%	21,7%	6,3%	11,3%
In voorbereiding zijnde stallen				
• MDV in aanbouw	83	253	321	657
• RLS in aanbouw	81	19	73	173
• Dubbeltellingen	-11	-10	-22	-43
Totaal in voorbereiding zijnde stallen	153	262	372	787
Totaal aantal integraal duurzame stallen inclusief in voorbereiding	1.890	3.998	4.072	9.960
Procentueel	35,0%	23,2%	6,9%	12,2%

Bron: *Bedrijveninformatienet, Landbouwtelling, SKAL, SMK, EZ-Dienst Regelingen, Beter leven kenmerk, KDV*

Update percentage duurzame stallen 2012

Steekproefpopulatie

De bedrijven in het Bedrijven Informatienet (BIN) van het LEI zijn een steekproef van de bedrijven in de land- en tuinbouw. Bedrijven kleiner dan 25.000 euro Standaard Output (SO) vallen buiten de onderzoekspopulatie. De SO-norm is een gestandaardiseerde opbrengst in euro per ha of per dier die met een gewas of diercategorie gemiddeld op jaarbasis wordt behaald. Opbrengsten uit bedrijfstoeslagen en subsidies zijn niet in de norm meegenomen en voor biologische productiemethoden zijn geen aparte normen opgesteld¹. De SO-normen zijn gebaseerd op genormaliseerde vijfjaargemiddelde opbrengsten.

Voor de prognose van het totale aantal stallen en de biologische stallen op 1 januari 2014 is gebruik gemaakt van BIN gegevens 2012 en landbouwtellingsgegevens 2012 en 2013. Hierbij is voor alle jaren gebruikt gemaakt van de normen gebaseerd op SO-prijsniveau 2007 (zie tabel 2). Om aansluiting te houden bij de steekproef zijn bij het definitief maken van 2014 en de prognose van 2015 de normen behorend bij SO-prijsniveau 2010 gehanteerd.

Tabel 2

SO-prijsniveau per Landbouwtellingsjaar

Landbouwtellingsjaar	SO prijsniveau	Basisjaren voor SO normen
2010-2012	SO-2007	2005-2009
2013-2015	SO-2010	2008-2012

Effecten wijziging

De herziening van de normen kan zorgen voor een wijziging in de typering van bedrijven. Dit is bij de overgang van de norm van 2007 naar de norm van 2010 met name het geval voor leghennen- en graasdierbedrijven. Het aantal graasdierbedrijven in de steekpopulatie is daardoor toegenomen, terwijl het aantal hokdierbedrijven (met name leghennenbedrijven) minder sterk is gedaald dan in voorgaande jaren.

Ook de bedrijfsomvang (gemeten in SO) verandert door nieuwe normen, hierdoor verandert de groep bedrijven die buiten de steekproefpopulatie valt omdat ze kleiner zijn dan 25.000 euro SO. De productiecapaciteit op deze bedrijven is beperkt. Een tweede effect is dat het aantal bedrijven groter dan 500.000 SO in de populatie is toegenomen. Deze bedrijven hebben in de steekproef gemiddeld meer stallen, waardoor het totale aantal stallen en het aantal biologische stallen positief wordt beïnvloed. Al met al neemt het totale aantal stallen toe door de wijziging in de SO norm, waardoor er een grotere afwijking ontstaat tussen 2014 voorlopig en 2014 definitief dan in de voorgaande jaren (tabel 3).

Tabel 3

Aantal stallen prognose en definitief

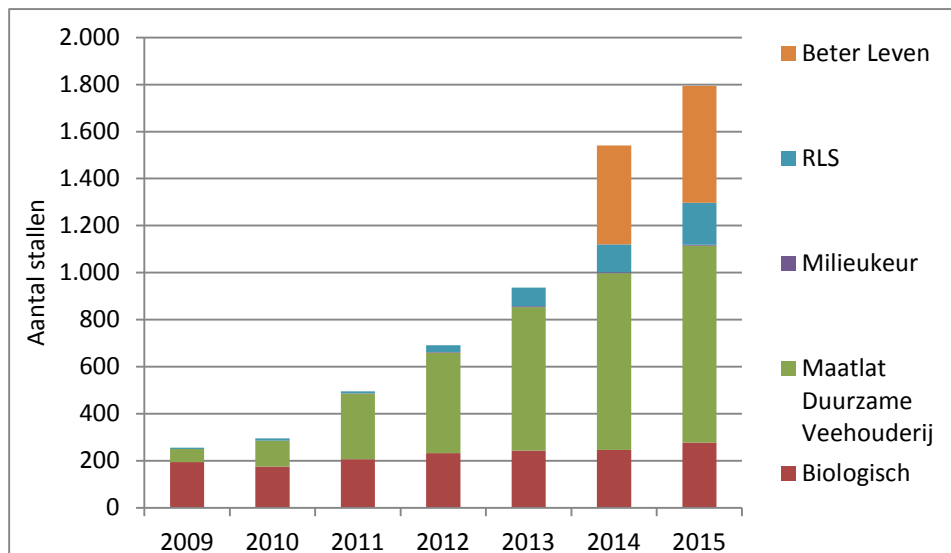
	Totaal			Biologisch		
	voorlopig	definitief	verschil	voorlopig	definitief	verschil
2009	99.917	92.842	-7%	1.693	1.577	-7%
2010	89.818	89.553	0%	1.533	1.609	5%
2011	89.963	89.532	0%	1.634	1.724	6%
2012	87.402	84.850	-3%	1.800	1.774	-1%
2013	83.346	81.768	-2%	1.860	1.814	-2%
2014	77.103	81.339	5%	1.858	1.767	-5%

¹ Zie voor meer informatie: <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/LEI/Data-1/Bedrijfsomvang-en-type-1.htm>

3.2 Ontwikkelingen in de afgelopen jaren

Pluimveehouderij

In de pluimveehouderij stijgt het aantal integraal duurzame stallen gestaag. In 2014 is een sprong opgetreden door intrede van het Beter Leven kenmerk. De andere ken- en keurmerken hebben ook groei laten zien met vooral een geleidelijke toename ten gevolge van de Maatlat Duurzame Veehouderij. In figuur 1 is de ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame pluimvee stallen over de jaren weergegeven.

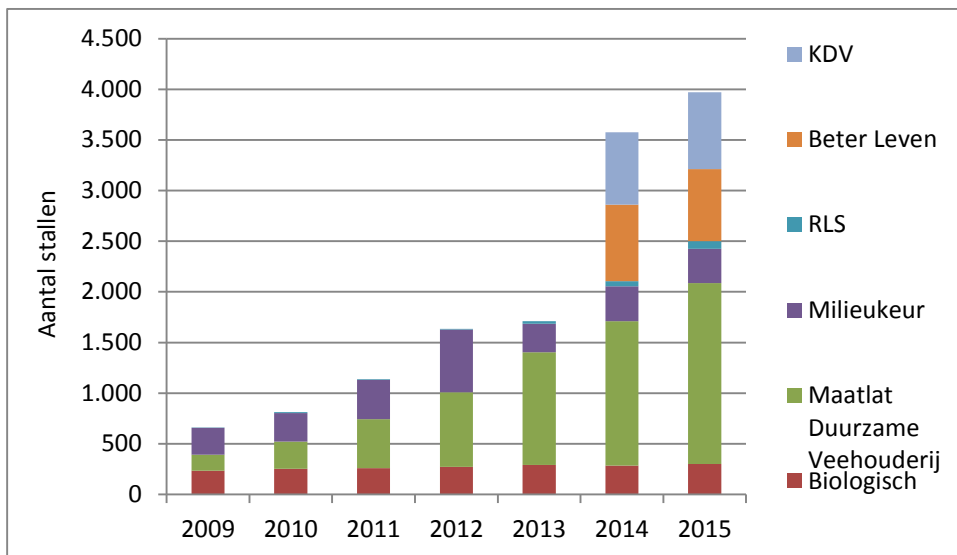
Figuur 1 Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame pluimveehouderij stallen

Varkenshouderij

In de varkenshouderij is vooral de laatste twee jaar een flinke groei gerealiseerd in het aantal en het percentage integraal duurzame stallen. Dit wordt vooral veroorzaakt door het stimuleringsinstrumentarium Maatlat Duurzame Veehouderij, het keurmerk Keten Duurzaam Varkensvlees en het Beter Leven keurmerk.

In deze sector neemt het percentage integraal duurzame stallen toe van 3,6% in 2010, 5,0% in 2011, 8,0% in 2012, 8,5% in 2013 17,6% in 2014 naar 21,7% per 1 januari 2015.

Het aantal stallen onder het Keurmerk KDV neemt licht toe, de keurmerken Biologisch, Milieukeur en Beter Leven laten een lichte daling zien. In figuur 2 is de ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame varkensstallen over de jaren weergegeven.

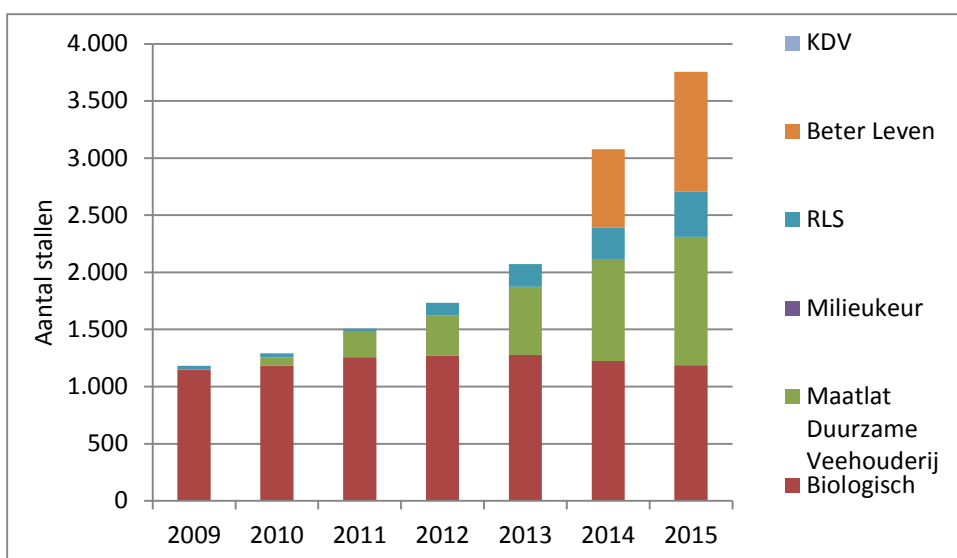

Figuur 2 Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame varkens stallen

Rundveehouderij

In de rundveehouderij wordt een gestage groei gerealiseerd in het percentage integraal duurzame stallen. De doelstelling voor eind 2014 is niet gerealiseerd. In absolute aantallen groeit het aantal integraal duurzame rundveestallen de laatste 2 jaar overigens harder dan bij de andere diercategorieën.

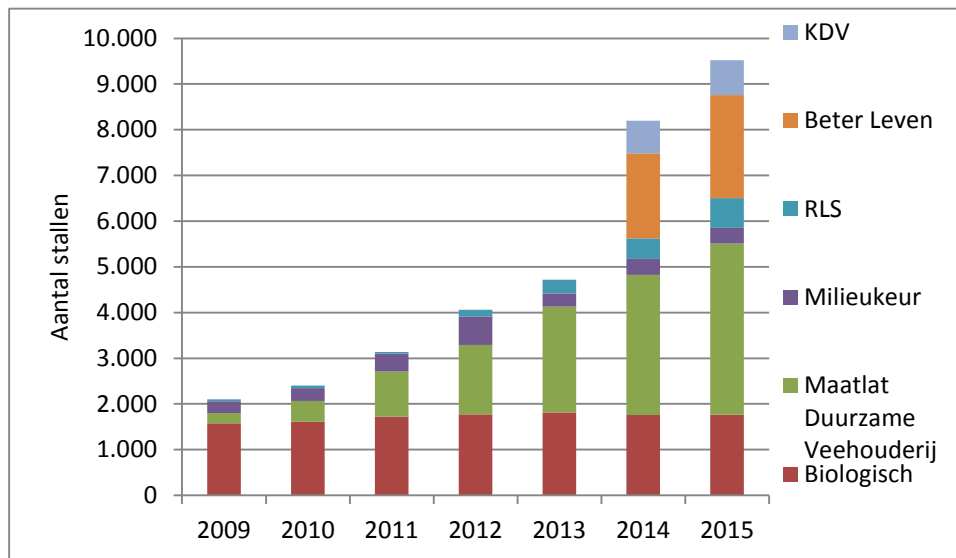
Het aandeel integraal duurzame stallen neemt gestaag toe van 2,1% (2010), 2,3% (2011), 2,9 (2012), 3,6% (2013), 5,8% (2014) naar 6,3% per 1 januari 2015. Het aantal biologische rundveestallen is in de loop der jaren stabiel gebleven. Verder laten alle andere keur- en kenmerken van 2014 naar 2015 een toename zien. Van het Beter Leven Kenmerk is de toename in rundveestallen van zijn 686 in 2014 naar 1047 in 2015. Dit zijn overwegend stallen met vleeskalveren. In figuur 3 is de ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame rundvee stallen over de jaren weergegeven.

Figuur 3 Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame rundveehouderij stallen

Totaal Veehouderij

Het beeld van de verschillende sectoren samen laten de gestage groei van het stimuleringsinstrument Maatlat Duurzame Veehouderij zien evenals de belangrijke bijdrage van het Beter Leven Kenmerk afgelopen 2 jaar en specifiek bij varkens van KDV. Het aantal biologische stallen blijft vrij stabiel.

Figuur 3 Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame veehouderij stallen

3.3 Aandeel integraal duurzame dierplaatsen

In tabel 4 staat het aantal dierplaatsen in integraal duurzame stallen op peildatum 1 januari 2015.

Tabel 4

Aandeel integraal duurzame dierplaatsen (x 1000) per 1 januari 2015

	Pluimvee	Varkens	Rundvee
Totaal aantal dierplaatsen (mei 2014)	120.602	11.965	3.441
Waarvan integraal duurzaam			
• Biologisch (mei 2014)	4.171	117	53
• Maatlat Duurzame Veehouderij	28.278	2.116	179
• Milieukeur (incl. MDV)	150	434	0
• RLS	6.092	61	76
• Beter Leven	5.331	565	250
• KDV	0	1193	0
• Dubbeltelling	-1783	-138	-10
Totaal aantal gerealiseerde integraal duurzame dierplaatsen	42.239	4.348	548
Procentueel	35,0%	36,3%	15,9%
Dierplaatsen in voorbereiding			
• MDV in aanbouw	3.654	341	49
• RLS in aanbouw	3.052	19	15
• Dubbeltelling	-556	-11	-6
Totaal in voorbereiding zijnde dierplaatsen	6.150	349	58
Totaal aantal duurzame dierplaatsen inclusief in voorbereiding	48.389	4697	606
Procentueel	40,1%	39,3%	17,6%

Bron: Landbouwtelling, SKAL, Stichting Milieukeur, EZ-RVO, Beter Leven, KDV

In de vorige monitor peildatum 1 januari 2014 bedroeg het totaal aantal gerealiseerde integraal duurzame dierplaatsen voor pluimvee, varkens en rundvee respectievelijk 30,6%, 26,2% en 12,8%. Voor peildatum 1 januari 2015 bedraagt zijn deze percentages respectievelijk 35,0%, 36,3% en 15,9%.

Bij de vergelijking van het aandeel integraal duurzame dierplaatsen (tabel 4) ten opzichte van integraal duurzame stallen (tabel 1) is de verhouding dierplaatsen ten opzichte van stallen voor pluimvee, varkens en rundvee respectievelijk 1,1, 1,7 en 2,5. In de integraal duurzame rundveestallen (veelal nieuwbouw) zitten ruim 2 x meer dieren dan gemiddeld in een gangbare stal in de rundveehouderij. Een groot deel van de melkveehouders heeft bij nieuw- of verbouw geanticipeerd op het wegvallen van het melkquotum. Ook bij varkens is de integraal duurzame stal groter dan de gangbare stal (ruim 1,5 x meer duurzame dierplaatsen). Bij pluimvee loopt het aandeel integraal duurzame stallen globaal gelijk op met het aandeel integraal duurzame dierplaatsen.

3.4 Ontwikkelingen komende jaren

Maatschappelijke wensen en aanscherping van wettelijke eisen waaraan bedrijven moeten voldoen zijn belangrijke drijfveren voor verbouw of nieuwbouw. In de afgelopen jaren is een aantal wettelijke eisen voor welzijn en milieu al geïmplementeerd in de varkenshouderij (in 2013 moesten dragende zeugen aan de wettelijke verplichting van groepshuisvesting voldoen) en de pluimveehouderij (met ingang van 2012 het batterijverbod voor leghennen).

Nieuwe duurzame houderij concepten zullen een enorme versnelling geven aan de groei van het aantal integraal duurzame stallen.

De regelingen van de overheid blijven bijdragen aan de trend naar groei in integraal duurzame huisvestingssystemen, zoals de investeringsregeling dierenwelzijn, openstellingen van de Regeling Landbouwsubsidies en de fiscale stimulering die gekoppeld is aan de Maatlat Duurzame Veehouderij. Stimulansen kunnen ook komen uit provinciaal beleid.

Voor rundvee is vooral het wegvallen van het melkquotum vanaf april 2015 een factor die voor een aantal bedrijven leidt tot nieuwbouw. Voor deze sector verwachten we voor de volgende monitor duurzame stallen een grotere stijging van het percentage integraal duurzame stallen.

3.4.1 Schatting van het totaal aantal stallen

Het totaal aantal stallen is gebaseerd op een schatting uit de aantallen stallen op de bedrijven in het Informatienet. Het totale aantal stallen neemt de laatste jaren nog slechts licht af. Dit wordt ook voor de komende jaren verwacht.

3.4.2 Biologische stallen

Op basis van de gegevens van SKAL was een continue jaarlijkse stijging van het aantal stallen zichtbaar. Ondanks een lichte afname van het aantal stallen voor varkens en rundvee in de huidige monitoring is de verwachting is dat de stijgende trend de komende jaren aanhoudt: steeds meer consumenten gebruiken biologische producten en het wordt steeds meer via de supermarkt verkocht.

3.4.3 Maatlat Duurzame Veehouderij

Met de MIA/VAMIL-regeling wordt via de MDV beoogd maximaal 30% van de nieuw te (ver-)bouwen stallen te stimuleren. Er wordt theoretisch op basis van het aantal afgegeven bouwvergunningen van tussen 1000 en 1500 nieuwgebouwde en gerenoveerde stallen per jaar, een jaarlijkse toename van in totaal circa 500 MDV-stallen verwacht. Daarbij kunnen ook meldingen worden gedaan voor gerenoveerde stallen. Vanuit de beschikbare data kan geen onderscheid gemaakt worden tussen nieuwe en gerenoveerde stallen.

De cijfers in de praktijk laten een hoger aantal MDV stallen zien. Het aantal MDV-stallen in voorbereiding is over de top heen, na een stijging van 555 MDV stallen in aanbouw in 2009 naar 1.426 in 2013 was er een eerste daling naar 1.100 in 2014 die verder daalt naar een kleine 700 per 1 januari 2015.

Het totaal aantal daadwerkelijke gebouwde MDV stallen is van 220 in 2009 gestegen naar 984 stallen in 2011. In de jaren 2012 , 2013 en 2014 zijn er in totaal respectievelijk 800, 749 en 3744 stallen gerealiseerd.

3.4.4 Milieukeur

De verwachte doorgroei van het aantal stallen in de categorie Milieukeur heeft door de toenemende vraag naar dierlijke producten met een milieu- en welzijnsplus plaatsgevonden (tussensegmenten vanuit de retail, foodservice en andere afnemers). Het aantal stallen is van 280 stallen per 1 januari 2010 gestabiliseerd tot de 350 stallen in 2014 en 2015.

3.4.5 Investeringsregeling Integraal duurzame Stallen en Houderij systemen (RLS)

De investeringsregeling Integraal duurzame Duurzame Stallen en Houderij systemen werd in 2008 voor het eerst opengesteld. Sindsdien wordt de regeling een- of tweemaal per jaar geopend. Bij alle sectoren bestaat een toename van het gebruik van deze regeling. Vooral vanuit de rund- en de pluimveehouderij bestaat er relatief veel belangstelling voor de regeling. Vooral de rundveehouderij maakt gebruik van de RLS regeling en heeft een toename van 199 per 1 januari 2013 naar 276 per 1 januari 2014 en 395 in 2015.

3.4.6 Beter Leven kenmerk

Het Beter Leven kenmerk is in 2011 voor het eerst op de markt gebracht; inmiddels is het bij steeds meer supermarkten verkrijgbaar en neemt het jaarlijks toe. Verwacht wordt dat de uitbreiding zal voortzetten.

3.4.7 KDV

Het keurmerk KDV is nog relatief nieuw. Afhankelijk van de marktvraag kunnen varkenshouders die op de wachtlijst staan deelnemen aan KDV. Naar verwachting neemt de vleesmarkt voor producten met extra's ten aanzien van duurzaamheid toe. Binnen de KDV keten zijn er daarom concrete plannen om het marktaandeel de komende jaren te laten groeien met 30 tot 40%. De snelheid van deze groei hangt af van de tijd die zowel de marktontwikkeling als de ontwikkeling van de bedrijven vragen. Het aantal KDV stallen is met 6% van 714 in 2014 naar 759 in 2015 toegenomen.

4 Conclusies

Bij een realisatie per 1 januari 2015 van 11,3% integraal duurzame stallen is de conclusie dat de doelstelling van 10% voor eind 2014 gehaald is. Deze stijging is zowel afkomstig van stalcategorieën die al langer vermeld staan in de monitor als de vorig jaar nieuwe toegevoegde categorieën Beter Leven Kenmerk en Keten Duurzaam Varkensvlees.

Uitgesplitst naar sectoren is het aandeel integraal duurzame stallen op de peildatum 1 januari 2015 voor de pluimvee-, varkens en rundveehouderij respectievelijk 32,1%, 21,7% en 6,3%. De doelstelling van 10% integraal duurzame stallen per 1 januari 2014 wordt voor de pluimvee- en varkenshouderij ruimschoots gehaald. De rundveehouderij haalt deze doelstelling niet. In absolute aantallen groeit het aantal integraal duurzame rundveestallen de laatste 2 jaar overigens harder dan de andere diercategorieën. Dat het percentage achterblijft is te verklaren door het grote aantal kleinere stallen (bijna 60.000) in de rundveehouderij. Deze stallen worden niet zo snel vervangen, maar maken maar een beperkt deel van de huisvesting van runderen uit.

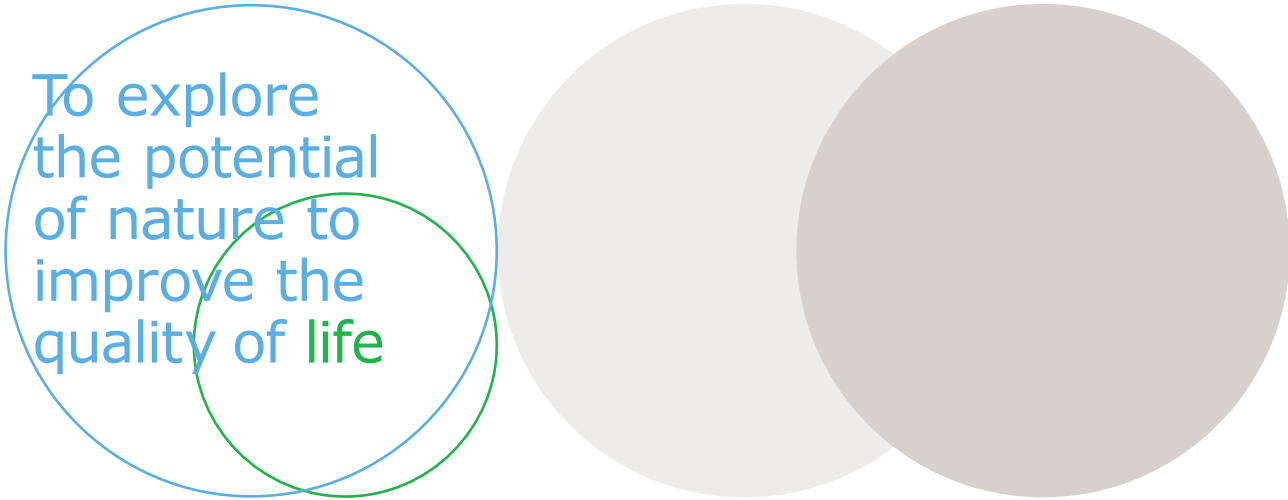
Het aandeel integraal duurzame stallen vergeleken met aandeel duurzame dierplaatsen laat zien dat het aandeel in duurzaamheid op basis van dierplaatsen bij de varkenshouderij en bij de rundveehouderij relatief hoger ligt dan op basis van stallen. Op basis van dierplaatsen blijkt dat 15,9% rundvee, 36,3% varkens en 35,0% pluimvee integraal duurzaam gehouden wordt.

Als de integraal duurzame stallen die in voorbereiding zijn allemaal worden gerealiseerd, bedraagt het aandeel integraal duurzame stallen in de loop van 2015 12,2%. Daarmee wordt de beleidsdoelstelling van 12% per 1 januari 2016 gehaald.

De groei over de afgelopen monitoringsperiode en de in voorbereiding zijnde integraal duurzame stallen laat perspectief zien voor een gestage groei van het aandeel integraal duurzame stallen in de komende jaren.

Bijlage 1 Geactualiseerd aandeel integraal duurzame stallen per 1 januari 2014

	Pluimvee	Varkens	Rundvee	Totaal
Totaal aantal stallen	5223	18089	59474	82785
Waarvan integraal duurzaam:				
• <i>Biologisch 2014</i>	247	286	1224	1757
• <i>Maatlat Duurzame Veehouderij</i>	751	1423	892	3066
• <i>Milieukeur</i>	4	345	0	349
• <i>Investeringsregeling RLS</i>	119	52	276	447
• <i>Beter Leven</i>	420	756	686	1862
• <i>KDV</i>	0	714	0	714
<i>Dubbelingen</i>	-5	-320	-38	-363
Totaal aantal gerealiseerde duurzame stallen	1.536	3.256	3.040	7.832
<i>Procentueel</i>	29,4%	18,0%	5,1%	9,5%
Stallen in voorbereiding				
<i>MDV in voorbereiding</i>	129	490	350	969
<i>Investeringsregeling RLS in voorbereiding</i>	23	38	151	212
<i>Dubbelingen</i>	-4	-11	-66	-81
Totaal in voorbereiding zijnde stallen	148	517	435	1100
Totaal aantal integraal duurzame stallen inclusief in voorbereiding	1.684	3.773	3.475	8932
<i>Procentueel</i>	32,2%	20,9%	5,8%	10,8%

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 338
6700 AH Wageningen
T 0317 480 10 77
E info.livestockresearch@wur.nl
www.wageningenUR.nl/livestockresearch

Livestock Research Rapport 865

Wageningen UR Livestock Research ontwikkelt kennis voor een zorgvuldige en renderende veehouderij, vertaalt deze naar praktijkgerichte oplossingen en innovaties, en zorgt voor doorstroming van deze kennis. Onze wetenschappelijke kennis op het gebied van veehouderijsystemen en van voeding, genetica, welzijn en milieu-impact van landbouwhuisdieren integreren we, samen met onze klanten, tot veehouderijconcepten voor de 21e eeuw.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.
